

Omek

Noách 5786

2025. október 23.

V. évfolyam, 2. szám

Miért nem imádkozott Noé a világ megmeneküléséért?

A Kabbala alapkönyve, a Zohár kritizálja Noét amiért nem imádkozott nemzedéke megmeneküléséért.

„Noé nem kért irgalmat [imádkozott] a világért, emiatt az özönvíz róla lett elnevezve.” (Zohár 1:67b, Jesájá 54:9 alapján)

Mit jelent az, hogy „róla lett elnevezve”? Azt, hogy Jesájá egyik prófécijában, melyben egyébként Izraelt vigasztalja, mellékesen említi meg „Noé vizeit” [mé Noách].

Meglepő az az észrevétel, hogy ez Noé számára bújtatott kritika lenne, hiszen akár azt is gondolhattuk volna, hogy Noé személye amúgy is erősen összefonódik az özönvíz történetével: ő építette a bárkát, ő volt az özönvizet követő új világ szülőatyja.

Mégis, honnan veszi a Zohár azt, hogy Noé bizonyos mértékben felelős az özönvíz tragédiájáért?

Ellenpéldaként Mózesst hozza, aki imádkozott népéért. Mi több, amikor felmerült annak lehetősége, hogy az egész zsidó nép büntetést kapjon az aranyborjú bűnéért, és Mózes lépjen a helyükbe (Noéhoz hasonlóan mint új „ősatya”), akkor ő ezért az ötletért egyáltalán nem lelkesedik. Sőt, egyenesen azt mondja:

„És most, ha nem bocsátasz meg nekik, törölj ki engem [mechéni], kérlek, könyvedből, amit írtál!” (Mózes 2., 32:32)

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest,

Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Canva AI

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. További részletek:

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

Egy lehetséges magyarázat szerint ez bizony azt jelenti, hogy Mózes azt kéri, hogy ő kapja a büntetést, és ne a vétkező nép (ld. *Rásbám*), hiszen ő volt az, akinek nem sikerült a népet a helyes úton vezetnie.

Érdekes, hogy a kulcskifejezés („*törölj ki engem – mechéni*”) betűi átrendezés után pontosan megegyeznek a Noé esetében idézett bizonyító kifejezéssel („*mé Noách – Noé vizei*”).

Miközben Mózesnél azt látjuk, hogy jelentős erőfeszítéseket tesz népéért, a Noé nagy érdemként említett visszatérő „refrén” ez:

„*És Noé úgy tett mindent, ahogyan parancsolta neki az Örökkévaló.*” (Mózes 1., 6:22)

Úgy látszik, hogy ez lehet a forrása a Zohár rejtélyes észrevételének. Ha mindent úgy tett, az azt jelenti, hogy elfogadta az isteni ítéletet, nem próbált meg „fellebbezni”: imádkozni a végzés eltörléséért.

Az egyszerű olvasó ezt engedelmességnek, dicséretnek is olvashatná. A Zohár azonban kritikaként értelmezi.

Nem ellenkezett az Örökkévalóval – pedig megpróbálhatta volna!

Ábrahám ellenkezett, amikor Szodoma pusztulásáról értesült, akárcsak Mózes, az aranyborjú hírének hallatán. Róluk mégsem azt gondoljuk, hogy engedetlenek, hanem azt, hogy hősiességek.

Mit jelent mindez számunkra a mai világban? Hiszen hozzánk nem szól az Örökkévaló – legalábbis nem közvetlen és nyilvánvaló prófécia formájában. Természetesen nem arról van szó, hogy a Tórában átadott kötelezettségeink ellen kellene tiltakoznunk.

Az viszont a mi döntésünk, hogy elfogadjuk-e azt, amit kész tényként, megváltozhatatlan szabályként kapunk a külvilágtól.

Amikor azt halljuk, hogy az emberek rosszak, javíthatatlanok, nem érdemes vagy nem lehetséges velük mit csinálni, akkor arra hogyan reagálunk?

Ha úgy, mint Noé, akkor elfogadjuk, együtt élünk a tudattal, és eszerint működünk tovább. Ettől még lehetünk igaz és jó emberek, ahogyan a Tóra is ezt írja Noéről (ld. Mózes 1., 6:9).

Ha azonban Ábrahám és Mózes útját követjük, akkor nem fogadjuk el az aktuális helyzetet olyannak, amilyen. Lehetséges, hogy Szodoma Ábrahám imája utánis Szodoma maradt, és Mózes imája után az aranyborjú vétkesei ugyanúgy megkapták büntetésüket.

Az azonban vitathatatlan, hogy számunkra Ábrahám és Mózes lettek azok, akik életművük, hozzáállásuk egészével példaértékűvé tették ki magukat. Ez a hozzáállásuk gyümölcsözővé vált, és mindnyájunknak tanítanak.

A pesszimisták szeretik azt mondani, hogy ők valójában nem is pesszimisták, hanem realisták. Ezzel azonban csupán annyit mondanak, hogy keserű látásmódjukat embertársaikról valóságosnak érzékelik.

A Tóra azonban azt tanítja, hogy minden emberben ott van a potenciál. A lelket, amit a Teremtőtől kaptunk, elfedhetik, beszennyezhetik ennek a világnak a kihívásai. Aki azonban Ábrahám és Mózes útját követi, az képessé válik arra, hogy ellásson az ezek mögött rejlő mélyebb, valódi rétegig.

HALACHA

Útlevelemmel zsinagógába? – avagy a *mükce* típusai

Érdekes kérdés merült fel a minap a zsinagógában szombaton: ha a biztonsági szolgálat erre felszólítja, hozhat-e útlevelet a külföldi turista, hogy személyazonosságát igazolni tudja?

A közterületen való hozás-vivés szombaton természetesen tórai tilalom, így a kérdés alapvetően csak olyan helyen merülhet fel, ahol van *éruv*. Ilyenkor a kérdés az lesz, hogy az útlevél vajon *mükcének*, azaz félretett tárgynak számít-e?

A *mükce* tilalmát a Talmud Bölcsői azért vezették be, hogy a szombatot jellegében megkülönböztessék a többi naptól: azokat a tárgyakat, amiket szombaton nem használhatunk, azokat nem is mozdítjuk el. Így a szombat élményének gyakorlatilag ezek a tárgyak (laptop, telefon, pénztárca, stb.) egyáltalán nem is képezik a részét.

Nemcsak időben kerülünk bele egy különleges, szent világba, hanem a minket körülvevő tárgyak is más arcukat mutatják felénk.

Milyen típusú tárgyak tartoznak ide?

Érdekes módon a halacha különbséget tesz egy olyan tárgy között, aminek van használata, de az egy szombaton tilos munka (pl. kalapács), és egy olyan között, aminek egyáltalán semmiféle haszna nincsen (pl. kő).

Az utóbbi a szigorúbb: teljesen tilos, semmilyen célra nem lehet használni. Hiába lehetne e kettő közül bármelyikkel például feltörni szombaton egy diót és megenni, míg az előbbivel ez megengedett, az utóbbival tilos.

Az első kategória neve: *kli semelácho leiszur* – egy eszköz, melynek az elsődleges munkája szombaton tilos. Ez annyira enyhe típusa a *mükcének*, hogy még csak a neve sem tartalmazza a „*mükce*” szót.

Ha van másodlagos munkája, ami szombaton megengedett (például kalapáccsal diót törni), akkor az megengedett. Sőt, ha valami miatt elfoglalja a helyet valami más, fontosabb dolog elől (például egy gyerek a székünkre rakta), akkor el is tehetjük onnan.

A második kategória *mukcá máchmát gufo* [*a teste / saját maga miatt félretett*]. Ezt már nem mozgathatjuk, akkor sem, ha csak a helyére

van szükség, és az sem megfelelő kifogás, hogy nem a saját célja szerint használjuk. Persze, hiszen ennek nincsen saját célja, ide tartoznak ugyanis azok a tárgyak, amik nem eszközök.

Ilyen például a kő, vagy a faágak, falevelek, de a pénz is ide tartozik. Ha egy tojást megtörünk, akkor annak a héja is ilyen: semmi haszna nincsen, nem lehet már megenni.

Akkor hogyan tudjuk kidobni? A megoldás az, hogy a tojást szalvétára törjük, így a héját magát nem mozgathatjuk közvetlenül, csak a szalvétát dobjuk ki, és vele együtt a tojáshéj is a kukába kerül. Ez a fajta mozgatás [*tiltul min hácad*] megengedett mindenféle *mükcénél*, sőt, akár a lábunkkal is mozgathatjuk, ha az szokatlan.

A harmadik kategória talán a leginkább nehezen értelmezhető: ***mukcá máchmát cheszron kish*** [*zseb hiánya miatt félretett*]. A „*zseb hiánya*” itt azt jelenti, hogy olyan értékes tárgyról van szó, amire az ember nagyon vigyáz, hogy ne veszítse el.

A Talmud példája erre egy *soché* [*rituális mésszáros*] vagy *mohél* [*körülmetélést végző szakember*] professzionális kése, amire úgy vigyáz, mint a szeme fényére (ld. *Sulchán Áruch OC 308:1, Misna Sábát 17:4, 123b*).

De vajon miért válna valami csak azért *mükcévé*, mert drága vagy értékes? Azért, mert a *mükce* státusz létrejötté az ember szándékától függ: vajon akarja-e használni szombaton vagy sem.

Ebbe a kategóriába tipikusan olyan dolgok tartoznak, amik egyébként az első kategóriába kerülnének (*kli semelácho leiszur*), ha nem lennének különösen értékesek. Ott az volt a fő „kifogás”, és minden említett könnyítés forrása, hogy annak a dolognak van egy másodlagos, megengedett használata.

Egy értékes tárgy esetében azonban ez nem segít: hiába tudnánk a *soché* késével narancsot hámozni, mivel nem valószínű, hogy ezt

valóban meg is tudjuk tenni, ezért a tárgy abszolút *mükce* marad: nem mozdíthatjuk el akkor sem, ha csak a helyet foglalja el valami más, fontosabb dolog elől. (Lábbal vagy más tárggyal együtt azonban továbbra is elmozdíthajuk.)

Ennyi bevezető után vizsgáljuk meg ismét az útlevel kérdését. A legtöbb könyvben azt találjuk, hogy az útlevel bizony az egyik leg súlyosabb kategóriába tartozik: *mukcá máchmát cheszron kisz*, azaz különösen értékes tárgy, melynek hiába van megengedett használata is, mivel az elvesztése jelentős problémát okozna¹, ezért nem tudjuk elfogadni azt az érvelést, hogy tulajdonosa a megengedett dologra szeretné használni.

Valóban: az útlevel fő használata az **utazás**, az pedig sábatkor tilos. Másodlagos használatnak látszik az, amire esetünkben használni szeretnénk: **személyazonosságunk igazolására**, azért, hogy zsinagógába mehessünk.

Ez azonban furcsa: hogyan mondhatjuk, hogy az értékessége miatt nem fogjuk a más-

sodlagos céljára használni? Ezen a ponton már nem áll meg az analógia a fent említett esetekkel. Ennek ellenére a halacha érvényben van, és az útlevelet *mükcének* számítjuk.

Ha megnézzük az első olyan forrást, ami az útlevel témájával foglalkozott (az 1900-as évek elején), láthatjuk, hogy a szerzője is elbizonytalanodott kissé:

„[...] a logika arra hajlik, hogy szigorítsunk [...] de olyan esetben, ahol kénytelen megmutatni az őt igazoltató hivatalnoknak, hogy ne zárják börtönbe, talán lehetséges könnyíteni.” (Minchát Sábát 90:10: (22*))

Egy kortárs forrás egy lényegesen megengedőbb megoldást említ (noha nem a *mükce*, hanem a hozás-vivés témája kapcsán merül fel): ha olyan országban van, ahol bármikor elkérhetik az útlevelét, akkor viselje szokatlan módon, például az övére kötve, a ruhája alatt. Ilyenkor, ha micvát megy teljesíteni (pl. közösségi imára), akkor ezek a különböző enyhítő körülmények összevonhatóak (ld. *Peniné Halacha Sábát* 21:15).

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 16:34 és 17:21 között.
Szombat kimenetele: 18:25.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.
Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus.

Hétköznapi reggeli imák vasárnaptól péntekig minden nap 8:00-kor.

Hétköznapi délutáni online tanulások vasárnaptól péntekig mindennap 14:00-kor.
Csatlakozás: <https://t.me/betjehuda>.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb *szombat reggel* 9:52-ig.

Köszönjük a múlt heti beszélgetést Balla Zsolt lipcsei rabbinak!

Sábát sálom! Gut sábesz!

¹ Összehasonlításképpen: az elvesztett útlevel pótlása Magyarországon kb. 20 ezer forintért lehetséges. Ha valaki szeret utazni, és sok pecsét van az útlevelében, számára az különleges eszmei értéket is képviselhet. Ha azonban például egy Magyarországon tartózkodó izraeli turistát veszünk alapul, az ennél jóval többet veszíthetne az útlevelével. Hiszen jellemzően néhány nap után már utazna is vissza, így vagy a repülőjegyet kellene áttennie másik időpontra, vagy a konzulátuson kérvényeznie sürgősséggel új útlevelet, vagy mindkettő – ez pedig a fenti összegnek akár sokszorosába is kerülhet.